

Lõikus trombikütt

Sügise metsa kangitati Metsakalmistule mitmekülgne loodusteadlane, aktiivne teaduse populariseerija Heino Tooming (22. X 1930 – 18. IX 2004).

Täpselt kolme aasta eest võis Maalehest lugeda tema värskest ilmunud memuaariraamatu “Ilm ja inimesed” tutvustust, nüüd tuleb autori mõtteist ja tegemistest kirjutada juba minevikuvormis.

Lehelugejaile on Heino Tooming teatud kui Eesti suurim tornaadode-trombide-tuulispaskade kütt ning lumeuurija.

Veerand tuhat tööd

Teadusmaailmas on tema kraadide ja tunnustuste nimekirj õige pikk: bioloogiadoktor, füüsika-matemaatikakandidaat, meteoroloogia, klimatoloogia ja agrometeoroloogia professor, Eesti Loodusuurijate Seltsi auliige, Venemaa Taimefüsioloogia Seltsi korrespondeeriv auliige, Ameerika Biograafia Instituudi Nõukogu auliige, jne.

Keegi tark mees on öelnud, et andekus on töö hulk, mida peab tegema, et säilitada oma töökoht. Kui see on nii, siis võiks nagu arvata, et Heino Tooming oli väga kartliku loomuga: tema töid, neid on üle 250, on avaldatud nii eesti,

vene, inglise, saksa, tšehhi, poola kui ka jaapani keeles.

Eelmainitud memuaariraamatus annab Tooming ülevaate oma elust ja tööst filosoofilise vaatenurga alt. Teadlasi jagab ta kahte peamisse tüüpi: loojad ja interpreetid. Ise kuulub ta kahtlemata loojate kilda. (“Detailide kallal nikerdamine on minu jaoks igav.”)

Ka oma jüngritele antud õpetussõna kõlas: “Kui tahad teaduses edasi jõuda, niida nagu heinamaal vikatiga heina, ära nüsi kääridega rohtu!”

Oma kõige tuntuimat avastust – 1970. aastail välja töötatud taimkatte maksimaalse produktiivsuse printsiipi – oskas ta sõnastada ka inimühiskonna suhtes: “Miks mitte töötada ja teha kõik selleks, et tagada oma võimetele vastavat maksimaalset produktiivsust (leides endale elus sobiva niši).”

Tooming leidis oma niši elus – huvitava töö, ainult et kergelt ei tulnud see talle sugugi kätte. Paljud tema teaduslikud ideed olid liiga uudsed isegi rahvusvahelistele nimekatele ajakirjadele, kord oli ta ise liiga tundlik tehtava kriitika suhtes. Või ärritas kõrgemate instantside ignorantus.

Kunagi ütles talle ENSV Ministrite Nõukogu esimees:

“Eesti põllumajandus saab läbi ka ilma fotosünteesita!” Arvatavasti mõeldi siin küll fotosünteesi uurimist.

Päikesekiirguse uurija

See oli aga üks Toominga paljudest tegevusaladest, võiks öelda – leivanumber. Tooming arvutas matemaatiliste mudelite abil, millised peaksid välja nägema teatud geograafilistes tingimustes põllukultuurid, milline olema nende fotosünteesiaparatuur, et saavutada maksimaalset produktiivsust.

1969 kirjutas USA teadlane G. Loomis: “Dr Toominga hüpotees jõuab bioloogia olemuseni ning omab ka olulist praktilist väljundit.”

Paarikümne aasta jooksul kasutasid leitud seaduspärasusi mitmed välismaa teadlased, aga kapitalistliku hundimoraali tõttu ei suvatsetud tsiteerida “raudse eesriide” tagant tulevaid teadusideid.

Viimased üksteist aastat töötas Heino Tooming Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudis. Seal kujunesid tema uurimisvaldkonnaks mitmed jää- ja lumikattega seotud küsimused.

Neli aastat tagasi valmis koostöös Jüri Kadajaga Eesti

lumikatte atlas, nüüd on raha taga kapitaalse lumikatteteatmiku väljaandmine.

Nendest raamatutest võivad huvilised leida teavet, mis ootab meie maad tulevikus tal-

veti, kus ja kas tasub suusavarustust hankida.

Teatmik on juba ette äratanud rahvusvahelist huvi. Asjaomased instantsid andsid vaid pidevat rahastamise lootust.

“Õnnelikuks saab inimene siiski alles siis, kui ta oma võimalused teostab.” (Heino Tooming, “Ilm ja inimesed”).